

Inserati se sprejemajo in velja trislopa vrsta:

8 kr., če se tiska 1krat,
12 " " " " 2 "
15 " " " " 3 "

Pri večkratnem tiskanju se cena primeroma zmanjša.

Rokopisi

se ne vračajo, nefrankovana pisma se ne sprejemajo.

Naročnino prejema opravništvo administracija) in ekspedicija na Starem trgu h. št. 16.

SLOVENEK.

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemati velja:
Za celo leto . . . 10 gl. — kr.
za pol leta . . . 5 " — "
za četrt leta . . . 2 " 50 "

V administraciji velja:
Za celo leto . . . 8 gl. 40 kr.
za pol leta . . . 4 " 20 "
za četrt leta . . . 2 " 10 "

V Ljubljani na dom pošiljku velja 60 kr. več na leto.

Vredništvo je na Bregu hišna šte. 190.

Izhaja potrikrat na teden in sicer v torek, četrtek in soboto.

Grof Hohenwart.

Grof Hohenwart je eden tistih mož, ki imajo mnogo prijateljev, pa tudi mnogo sovražnikov. On sam to vé, in se ne zmeni za to, kakor kaže njegov izrek: „Viel Feind, viel Ehre“. V novjšem času se njegovo ime pogosto imenuje. Vstavoverni listi, dobro poznavajoč odvažnost tega moža, si mnogo prizadevajo, da bi ga odcepili od federalistične stranke. Oni dobro slutijo, da je sedanja politična sistema došla k začetku svojega konca, da bode treba resno misliti na spravo in zadovoljenje vseh narodov in po raznih prikaznih je soditi, da nihče tega ne more izvršiti, kakor Hohenwart. Zato se tolažijo ali vsaj kažejo tako, kakor da bi bil grof Hohenwart svojo stranko že zapustil; olepšujejo mu tako rekoč prehod k vstavoverni stranki. Pa kakor mi svojega rojaka sodimo, on ni veterinjak, in se po priljubljenih besedah ne bo dal prevariti, kakor se poprej napadov, zasmehovanja in groženja ni ustrašil. Mi sodimo, da po padcu sedanje centralistične sisteme Avstrija nima moža, kateri bi tako lahko zamogel federalistično sistem vvesti, vtrditi in cesarskemu dvoru nasproti zastopati, in vse različne narode s krepko roko skupaj držati in vladati, kakor ravno grof Hohenwart. Nemci bi Čeha ali kakega Slovana po nobeni ceni ne hoteli za ministerskega predsednika, med Nemci pa ni takega moža, kteremu bi ob enem drugi narodi lahko zaupali, in kterega bi tudi Nemci sami spoštovali, kakor spoštujejo Hohenwarta. Recimo, da se sestavi ministerstvo iz vseh narodov avstrijskih; ali ne bodo Nemci vsakega svojega rojaka kot izdajalca proglašali, kateri bi v to ministerstvo stopil, kakor so storili s Schäfte-tom? S strahovanjem, z zmerjanjem in večnim zasmehova-

njem bi ga spravili ob pošteno ime pri Nemcih. Grof Hohenwart pa se vseh teh pritiskov ne boji, on tudi nemškimi liberalcem s svojo vednostjo, s svojim možatim postopanjem, s svojo mirno pa krepko in samosvestno besedo toliko imponira, da mu ne morejo do živoga. Ne morejo mu odrekati državniške zmožnosti, ne morejo mu odrekati poštenosti, tudi ga niso mogli očrnuti pri dvoru, čigar zaupanje še vedno vživa. Toraj je on res mož, ki je zmožen prevzeti predsedništvo federalističnega ministerstva.

To se pa tudi vidi iz njegovega programa, iz njegovega poslednjega govora v državnem zboru. V Avstriji se ne dá stalno goniti enostranska narodna politika, ki bi vstrezala le eni narodnosti. Za dotični narod bi bilo to morebiti za nekaj časa dobro, če bi se namreč drugi narodi ob enem ne zatirali, morebiti pa tudi ne, a dolzega obstanka bi ne imelo, ker bi naposled naletelo na velikansko in nepremagljivo opozicijo drugih narodov, in bi moralo kmalo razpasti. Le Hohenwartov program obeta biti vsem pravičen, le on je v stanu pridobiti morda tudi Nemce na svojo stran; pred njegovo eneržijo in državniško modrostjo se bodo upognili tudi razni federalistični elementi, kateri bi se utegnili pod kakim manj odvažnim možem med seboj zdvojiti na veliko veselje vstavovercev, kar ne bi bilo čisto nemogoče, če pogledamo na različne težnje federalistov, na razprtije med Poljaki in Rusini, med Slovenci in Italijani, med slovanskimi in nemškimi Nemci.

Če je toraj grof Hohenwart mož, kateri je najbolj sposoben, sestaviti in vladati federalistično ministerstvo, moramo se čuditi, da se celó med federalistično stranko nahajajo taki, ki tega moža neprestano napadajo. Posebno ga prijemlje v novjšem času praška „Politik“

vedno ostreje, kar menda najbolj pride od tod, ker Hohenwart proti volji staročasne stranke v državni zbor hodi, in tako še moravske poslance zapeljuje. To je vzrok za politične kontroverze, nikakor pa ne za ostre napade, zlasti če se pomisli, da se je Hohenwart za časa svojega vladanja najbolj za Čeha poganjal in da so mu ravno česki fundamentalni člani vrat zlomili. Če Hohenwart v državni zbor hodi, ima gotovo svoje tehtne vzroke, in gotovo ravno toliko zaupanja zasluži, kakor tisti, ki tudi iz tehtnih vzrokov v državni zbor ne gredo.

Če se pa Hohenwartu očita naš slovenski mandat, moramo reči, da ga mu mi še nikoli nismo očitali, ker vživa še vedno naše zaupanje, katero mu je gotovo tako dolgo, dokler on svojih dosedanjih načel ne zataji, česar pa ne pričakujemo, in pričakovati tudi najmanjega vzroka nimamo.

Vzhodno vprašanje v dunajskem državnem zboru.

Vzhodno vprašanje v državnem zboru je dovršeno; a vse to besedovanje se nam dozdeva prazno, ker avstrijska zbornica nima tiste veljave, da bi se moral minister vnanjih zadev mnogo na-njo ozirati, in Greuter je pravo zadel, ko je rekel, da od tega besedovanja nima nihče nobenega dobička razun ministra vnanjih zadev, ki zdaj lahko stori — kar hoče. Ako Andrassy pade, vrgli ga bodo vse drugi faktorji, kakor je avstrijska zbornica. Če ministerstvo Auerspergovo, ki je iz te zbornice izšlo, sme tej zbornici oponirati, in ga ona ni v stanu vreči, toliko manj se je bo vstrašil Andrassy. Nezdrave razmere naše vstave pripuščajo glavno moč silam izvan zbornic, in zunanje sile so na našo politiko veliko večega

Turške šole.

Zanimivo je primerjati krščanske šole z mohamedanskimi, ker se tako bolj očitno pokaže visoka cena odreje krščanske mimo mohamedanske; vzlasti pa se nam to sedaj vidi potrebno, ko se tu in tam premalo čisla krščanska odreja.

V novejših in v najnovejših časih se vse ozira na otomansko cesarstvo v Evropi; pogledjmo tedaj tudi mi, kako je šolstvo v teh deželah napredovalo, ker sultan Mahmud in njegov naslednik sta spoznala, da je tu treba preuredbe in zboljševanja.

Prve mohamedanske šole so bile osnovane takoj, ko se je izlam začel. Arabska ljudstva sploh niso znala ne brati ne pisati; pisati namreč je preroka naučil angelj Gabriel po znanem prvem čudežu. Tedaj je bilo treba šol za poduk v branji in pisanji in osnovali so takoj pri vsaki mošeji šolo, v kateri so pod-

učevali duhovniki in cerkveniki. Sploh je to tako ostalo notri do današnjega dne. Otroci ubozih t. j. dečki (ženski spol nima šol; dekliške šole v Carigradu so še le iz najnovejših časov) hodijo v te začetnice od 5. do 8. leta. Z obrezovanjem se navadno končuje šolski čas. Številjenja ali sicer družih naukov se ne učé v teh šolah. Predmet vsemu podučevanju je koran; ta je njim berilo; časih se ga morajo nekaj, časih pa tudi vsega iz glave naučiti; pred vsem morajo znati zapovedane molitve. Pišejo s peresi iz trsta; gosja peresa niso navadna, a bi tudi ne v gajala arabskemu pismu, niti bi se ne moglo z njimi pisati na pergament, ki je s slonovo kostjo vglajen tako, kokor steklo. Trstave cevi, ktere prodajajo v Carigradu, dajo vselej troje peres; poostrijo in vrežejo je z zbrušeno ploščico iz slonove kosti. Tinta je zeló temna, in nekako podobna našemu tiskarskemu črnilu. Pisalnik, kakoršnega imajo učenci in pisarji ali iz bakra ali iz srebra za pasom ali v žepu na prsih, je po-

doben mali pištoli; v cevi so peresa in slonokosteni nožič, a v širjem delu je tintnik in mehak vosek za pečatenje pisemsko. Razun koledarjev, popirja in pisalnikov prodajajo trgovci tudi abecednike in šolske knjige; v Carigradu jih je veliko treba.

Začetne šole se imenujejo „Methes“ in so vselej pri mošejah druge vrste, a kolegije in visoke šole, ki se imenujejo „Medresse“, so v zvezi z velikimi mošejami. Začetno šolo nadzoruje „iman“, duhoven pri mošeji. Poleg teh šol so pa še šole pri pokopališčih, vodnjakih in samostanih z derviši; te so ustanovili zasebniki. Nauk je brezplačen, samo malo prostovoljno darilce se daje učeniku. V Bohari je skoraj v vsaki ulici začetnica; spozna pa se na tem, da vrata in okna, ki so zagrnjena s preprogami iz trsta, vodijo na ulico.

Kako so začetnice po znotranje vredjene, kakšna je metoda, kakšni učni pripomočki in kakšen jim smater, to ni bolj natančno znano. Mogoče pa, da podaja 39. makama

vpliva, nego notranje politične stranke. Avstrijska politika, notranja in zunanja, je hodila še vedno svojo čudno pot, ne oziraje se na Greuterje in ne na Fanderlike, ne na Foxe in ne na Kurande; tako se bo zgodilo tudi v prihodnje.

Kakor dr. Vošnjak povdarjal je tudi dr. Fanderlik v svojem govoru stališče slovaško in sočutje Slovanov za kristijane na Turškem. „Mi imamo za svoje slovanske sobrate najbolj živo sočutje, je rekel, in popolno priznanje za hrabro vojno srbsko. (Veselost na levi.) Če se unam tam to tudi smešno dozdeva, mi imamo popolno priznanje za hrabro vojno srbsko, ki z največjo odločnostjo vzdržuje jako neenak boj. (Veselost na levi, pohvala na desni.) Ta boj, ki ga Srbija tako hrabro bije, nam je v tolažbo, da se bode vzhodno vprašanje vgodno rešilo. Želimo pa, gospoda moja, da bi se Avstrija te rešitve vdeležila, da bi našim bratom, ki pod jarmom turškim zdihujejo, na pomoč hitela, in sicer z ravno tisto pravico, s katero ste vi pred 12 leti zahtevali, da naj Avstrija Šlezvik-Holstein oprosti jarma danskega, ter mislim, da nam te pravice tudi ne boste odrekli. (Dobro na desni.) Kakor tedaj vidite, so moja načela v popolnem nasprotju z načeli nasprotne stranke, ki imajo svojo korenino v nekaki strankarski strasti. Vsaj to moram strankarski strasti prisojevati, kar je neki govornik iz središča govoril, da bi bil opravičil klanje na Bulgarskem. S posebnim zadostenjem omenjam, da ravno ta govornik je o Avstriji tako poniževalno govoril, da je morala vsakega rodoljuba rudečica oblit. (Dobro na desni.) On je ohranitev Turčije zapisal na svojo zastavo; a ta ohranitev je nemogoča, razun če se iz tega, da Turčija že poldrugo sto let hiti proti svojemu poginju, sklepa, da bode še poldrugo sto let potrebovala do razpada. Toda novejši čas svoje račune hitro izvršuje in po mojem mnenju se Turčija poldrugo desetletje ne more več držati.“

Govornik potem dokazuje, da Turčija, ki je že dalj časa pod varstvom (kuratelo) Evrope, poleg kristijanov ne more obstati, in zavrača tiste, ki povdarjajo postavnost njeno in jo primerjajo s Poljsko, ter nadaljuje: „Poljci so bili skoz stoletja v sredi Evrope živeč narod, narod krščanski, ki se je po svojem kralju Janezu Sobieskemu ravno v tem kraju (na Dunaju) skazal. Delitev Poljske je bila pregreha, vničenje Turčije je evropejska potreba. (Dobro na desni.) Kako se pa tudi vi (na levi) morete sklicevati na pravico in postavnost Turčije? Ali mar kralji hanoveranski, volilni knezi

„Hari-ja — iz 12. stoletja, dasiravno velja kot ironija, nekako podoba od tega, kakšen je arabski „Metheb.“

Kar se tiče višjih šol, katerim so začetnice le pripravljavnice, imajo v njih mladi ljudje dovršiti tečaj, ki traja po več let. Začenjajo s turško gramatiko in sintakso in prostopajo počasi k retoriki, logiki, filozofiji, dogmatiki, pravnstvu in včasih k matematiki. Sultan Mahmud II. je sam vtemeljil 18 tacih kolegij. Turški dijaki se imenujejo softa, kar toliko pomeni kakor ogorele duše (verbrannte Seelen) ali smojke. To ime prihaja od tod, ker so blede na oči; večina izmed njih se odlikuje s svojo bledolichnostjo, ali že to prihaja od prevelikega truda, ali od pičle hrane, ali od obojega skupaj? Na javne stroške se podučujejo, ter dobivajo stanovanje in enkrat na dan hrano; za vse drugo morajo skrbeti sami. „Medresse“ so razdeljene v več razredov, po stroki, za katero izobražujejo. Nekatere so za bogoslovce in juriste (to oboje je skupaj, ker

hasenski in nadvojvodi avstrijski na Italijanskem niso bili ravno tako postavni vladarji, kakor ubogi ostanki osmanske druhali v Evropi? (Pohvala na desni; oporekanje na levi.) Ali mar niste pripustili, da so bili ti odstavljeni? (Klici na levi: kje, kdo, koga mislite?) Ali niste brezozirno zavrgli s pismi potrjenih pravic kraljestev in deželja? (Pritrjevanje na desni, oporekanje in veselost na levi.) Ali niste vstave prelomili? (Živahna veselost na levi.)

Pa tudi zdaj, se mi zdi, nimamo vzroka zaupati državi, ki s pismom velikega mufta odpravlja pogodbe, češ, da moslimom niso ugodne in po koranu neveljavne. G. poslancu pa, ki je včeraj aneksijo potrdil, le kedar gre za Nemčijo, odgovorim, da Bosna je avstrijska dežela, da je vsled karloviškega miru naša. Pa se ve, da je le slovanska dežela. (Dobro na desni.) Mi smo Ogersko Turkom iztrgali proti njeni lastni volji in proti volji Zapolyev in Tökölyev, a čas Tökölyev se ne bo več povrnil, ker Turčija ni več tako močna, da bi polmesec svoj vrh Bude nataknila. . . .

Naša naloga je bila omiko proti vzhodu širiti. Kako pa smo izvrševali to nalogo? Ktero omiko so nam prinesli? Posilstvo in ponemčevanje. Imenujejo se omikonosce, pa so s tem imenom že tako daleč prišli, da je v Evropi za-nje postal že v posmeh. (Veselost na desni.) Neki g. poslanec je tožil, da je vnjanja politika avstrijska v nesrečnih rokah; pač res, pa tudi notranja politika je v nesrečnih rokah in čudim se, da se pritožujete. Saj ste jo vedno podpirali, vi ste jo zredili in nevaležno je, da sedaj to zabite. (Pohvala na desni.)

Neki drug govornik je izustil veliko besedo o magnetni igli, po kateri naj Avstrija vrvna svojo zvezo (alijanco.) Ta igla pa ravno tako dobro kaže v Berlin kakor v Petrograd. (Na desni klici: Res je!) Previsokega gospoda ministerskega predsednika pa si drznem vprašati, kateri pomen je magnetni igli dal, ko je pri teh besedah tako očitno svojo zadovoljnost pokazal? (Veselost pri mizi ministerski.) Velike besede tega politikarja o magnetni igli se slabo podajo državi, ki se kaže slabo. To slabost ste vi napravili, ker ste važen del prebivalstva, Slovane, izključili od političnih pravic in Slovane potlačili za Helote. (Pohvala na desni. Ugovarjanje na levi.) . . .

Vlada je rekla, da hoče v primernem času, morda kadar jo bomo mi hvalili, vi pa grajali, odstopiti. Zakaj pustite, da vlada prelomljuje svojo besedo, ko je razrešitev zvezve prišla? Zakaj ne sklenete adrese, da bi te

koran veléva postave veri in pravu), druge v izobraženje učenjakom in vradnikom v navadnih javnih vradih. Učenci, ki merijo na višjo stopinjo, n. pr. na službe v ministerstvu, ti se morajo poleg lepopisja, aritmetike, turškega jezika do dobrega in pravnštva, učiti tudi arabskega in perzijskega. Ako hoče oče, da njegov sin postane bogoslovec, tako ga da, ko je začetnico dovršil, s 15. ali 16. letom v „medresso“, kjer dobi stanovanje; sicer mu pa pripuščá, da se sam kaj nauči. On čita knjige; korana se uči na pamet, in še iz trideset drugih bukev, ki namestujejo koran, ali so zbirka legendna. Ako se dijak izpusti, preden je tečaj dovršil, vmestijo ga za cerkvenika (sufi-ja) ali učenika na kaki mali mošeji. Med velikim številom prosjakov, ki so v Bohari, je zmirom nekaj skaženih bogoslovcev, ki se niso izšolali, pa po bazarih in javnih trgih kriče pripovedujejo izreke in blagoslavljenje iz korana, poslušalci jim mečejo drobiž v dar ali za plačilo. (Dalje sledi.)

gospode spravili iz njihovih služeb? Vi tega storite, ker veste, da vkljub izjavi svoji vlada sama določi, kedaj pride čas razrešitve in da zamore naposled še razpustiti državni zbor in da bi se pri novih volitvah ljudstvo ne moglo vstavljati vladinemu pritiskovanju. (Viharno oporekanje na levi, pohvala na desni.) Poglejte državo avstrijsko, kako jo je vaše gospodarstvo in vaša vlada na nič spravila v gmotnem, denarnem in političnem oziru. In vendar zahteva sedanji čas vse državne moči. Nikar ne mislite, da je s premirjem, ki je zmagi pri Djunisu sledilo, vzhodno vprašanje že odpravljeno. On, še biva in zahteva rešitve in nemudoma; prihodnost Avstrije je odvisna od tega, da Avstrija v to vprašanje seže, in zadnji čas je, da drugači postane. Prilichno je včeraj g. Demel opomnil, da ne bodemo vojske, če bo treba na vojsko iti, več pričeli s stanovsko vojaščino, ampak vsled splošne vojaške dolžnosti z ljudsko vojno; ta vojna je po večjem kri od naše krvi (dobro, dobro na desni, nemir na levi), in če naše pravice tukaj tako ginejo, če tako z nami delate zdaj, ko še Slovani na Turškem dobe svoje pravice, mislite li, da boste našli požrtvovalnih vojakov, kakoršnih potrebujete? (Na levi klici: tako? Dobro na desni.) Konečno zakličem ne vam, ampak ministrom: Caveant consules.

Govor Fanderlikov je strauko vstavoverno spravil sicer večkrat na kviško, a takega viharja, kakor so ga ti gospodje sicer pri enakih prilikah radi napravljali, piše dopisnik „Politike“, zdaj ni bilo. Temu dopisniku se med drugim jako važno zdi vprašanje govornikovo do ministerskega predsednika, zakaj da je pohvalil nekega govornika zaradi magnetične igle. Nekteri so mislili, da je bila ta pohvala ironična, a ko je g. predsednik po govoru čestital govorniku, videlo se je, da je bila pohvala odkritosrčna. Ko je g. Fanderlik v govoru svojem te pohvale omenjal, piše „Politik“, se je knez namuzeval, državniki v diplomatični loži so pa jako čudno gledali.

Politični pregled.

V Ljubljani, 13. novembra.

Avstrijske dežele.

V državnem zboru so 11. t. m obravnavali preuredbo politične uprave. Gospodje namreč previdijo, da okrajni glavarji svojemu poslovanju ne zadostujejo, da je treba upravne vradnike po okraju razdeliti. A mislijo, da se to najloglje zgodi, če se srenjam zopet navali nekaj posla, ki ga dozda opravljajo okrajna glavarstva. Proti temu predlogu je najizvrstnejši govoril g. Herman, ki je dokazoval, da bode vse bolje, če država deželam dovoli več avtonomije. Govor ponatisnemo prihodnjič. Tudi grof Thurn se je oglasil proti predlogu ter priporočal, da naj se zopet vstanove komisarji, kakor so bili pred letom 1850. V ravno tej seji je poslanec Neuwirth s 54 tovarši vlado interpeliral, je li res deželnim predsedništvom razposlala okrožnico, da naj še bolj ostro kakor doslej pazijo na časnikarstvo? Ministerski predsednik je odgovoril, da je to res, ter je prebral dotično okrožnico, v kateri predsedništvom priporoča policijskim vradom naročiti, da naj strogo pazijo na časnikarstvo in izvršujejo svojo dolžnost, t. j. konfiscirajo liste, ter naj njihova službena gorečnost nikakor ne pojenjuje, če bi tudi državna pravdnštva sem ter tje mislila, da ni potrebno listov prejeti.

Iz Goriskega dohaja vesela novica, da so bili pri volitvah velikega posestva iz-

voljeni trije kandidati slovenski, namreč: Ign. Kovačič, Faganel in Kocijančič.

Vnanje države.

Z bojščca. Listi so zdaj kaj dolgočasni. Nič ko konferenca in konferenca. Ali bo, ali ne bo? Prvi piše: v Carigradu bo, drugi piše: v Bruselju bo, tretji reče: vidva nič ne vesta, v Bernu v Švici bo. Eden pravi: vsaka vlast pošlje dva zastopnika, drugi piše: Rusija ne dopušča, da bi bila Turčija zastopana. Na to pride eden, in reče: prazno govorjenje, iz konferencije nič ne bo itd. Angleška boja neče avtonomije za Bulgarijo, drugi so zopet needini o pomenu besede „Bulgarija“, ker taka provincija politično ne eksistira, narodnostna Bulgarija se pa zopet ne vjema z geografično. Tako je pisarenja brez konca in kraja, pa nihče ne vé, pri čem da je. Le to je znano, da se vse na vojsko pripravlja, in če pride do kake konferencije, se bodo na njej vlasti še le prav sprle, in konferencija bo rodila veliko vojsko, kakor do zdaj še vsaka. Morda se bodo sprli že pri določenju mejne črte, kajti Srbi jo hočejo potegniti preko Deligrada, tako da bi Djunis in vse vzete pozicije na severu od Deligrada nazaj v srbske roke padle. Turki pa težko, da bi jih hoteli nazaj dati.

Srbija misli za čas premirja večino vojakov spustiti domu, ker je pomanjkanje živeža jako občutljivo. Černajev je 11. t. m. odšel na Rusko; pred odhodom je s knezom obiskal še vojaške bolnišnice in vojakom razdelil križce takovega reda. Tudi je neki zahteval, da naj se ruska majorja Sjelov in Peterson, ki sta komandirala pri Djunišu, postavita pred vojaško sodnijo. Horvatovič je vodil reservo in se boja ni nič vdeležil. Vojni minister Nikolič hoče na vsak način odstopiti.

Na Ruskem delajo velikanske priprave za vojsko, ker so prepričani, da Turčija nasvetov konferencije ne bode sprejela. Odesa je že vtrjena, tudi v Nikolajevem in Orčakovem so trdnjavska dela že dovršena. V Moskavi so se 10. t. m. caru poklonili plemenitniki in mestni odborniki, katerim je car odgovoril: „Zahvaljujem se vam za čutila, ki ste mi jih razodeli pri sedanjih političnih homatijah, ki so se pa že nekoliko bolj pojasnile. Z radostjo sprejemem vašo adresno. Znano vam je, da je Turčija odjenjala moji tirjatvi, da naj se nemudoma sklene premirje in konec stori nepotrebne klanju v Srbiji in Črnigori. Črnogorci pokazali so se pri tem neenakem boju kakor vselej prave junake. O Srbih pa tega žalibog ne moremo reči, dasi je bilo med njimi mnogo naših prostovoljcev, katerih veliko je kri prelilo za slovansko reč. Vem, da ima vsa Rusija z menoj živo sočutje za trpljenje naših sobratov po veri in krvi. A meni so prave koristi ruske najdražje; do zadnjega hočem varovati kri rusko. To je vzrok, zakaj sem si prizadeval in si še bom po mirni poti zboljšati stanje kristijanov na vzhodu. V prihodnjih dneh prično se v Carigradu obravnave med pooblaščenici 6 velikih držav, da se določijo pogoje miru. Moja najprisrčnejša želja je, da bi se vsi zedinili. Če se pa to ne zgodi in bom videl, da ne dosežemo tistega, kar po pravici zahtevamo od Turčije, imam trdno voljo ravnati samostalno in prepričan sem, da se bo cela Rusija na moj klic vzdignila, če bi se mi zdelo potrebno in bi čast Rusije to zahtevala. Tudi sem prepričan, da bode Moskava kakor vselej dajala dober zgled. Bog nam pomagaj dovršiti naš sveti poklic.“ Ta nagovor ne kaže, da se bode vzhodno vprašanje rešilo mirno, ampak odločno pové, kaj misli Rusija storiti, in prilike bo imela več ko dovolj.

Turčija hoče Avstrijo neki prositi, da bi ji ladjišče na Kleku za čas premirja zopet odprla. — Iz Pešta se „N. fr. Pr.“ telegrafuje, da po poročilih dunajskih se je Turkom dovolila poraba ladjišča ob Kleku, za dovaževanje živeža in oskrbovanje ranjencev.

Iz Rima se poroča, da za državnega tajuika mesto umrlega Antonellia je imenovan dosedanji pronuncij pri kraljevem dvoru španjskem, kardinal Simeoni.

Angleška je začela rožljati z orožjem. Pri neki pojedini je namreč ministerski predsednik Disraeli izrekel zaupanje, da se bode vzhodno vprašanje mirno rešilo; če pa nastane vojska, je Angleška vsled bogatih svojih virov zanjo bolje pripravljena, kakor druge dežele, in ona se bode bojevala, dokler se pravici ne zadosti. Če s to izjavo primerimo ogovor cara ruskega v Moskavi, pač ni dvombe, kaj bode prihodnost prinesla.

V severni Ameriki so bile 7. t. m. volitve poslancev, ki imajo 6. decembra voliti državnega predsednika. Nekteri listi poročajo, da je zmagala federalistična ali demokratična stranka, ki namerava za predsednika voliti Tilden-a, eni pa trdijo, da izid prvotnih volitev je še dvomljiv, ker iz Floride in južne Karoline še ni zanesljivih poročil, in da ima kandidat centralistične stranke, Hayes, še vedno nekoliko upanja zmagati. Med ljudstvom vlada velika razburjenost.

Izvirni dopisi.

Iz Dolenjskega, 10. novembra.
(Vravnanje duhovske plače.)

Parturiant montes, nascitur . . .
Difficile est, satyram mon scribere.
Zadovoljen duhoven.

Ne bojte se gospod vrednik, državnega pravdnika! ne bom jaz pisal satire — pisal bom golo resnico! Začnem.

Hvala Bogu! rešeni smo. Padla je drobčinica od bogate mize državne tudi med nas uboge, dolgo prezirane duhovnike. Resnično, duhu časa se nihče ne more ustavljati. Ob času, ko ima vsak učitelj in vsaka učiteljica (ki je tudi neomežena!) najmanj 400 gld. letne plače, ko so tudi žandarji gospodje s 400 gld., ob času dragine, ogromnih davkov, visokih plačil poslom; ob času splošnega pomanjkanja denarja, ob času marsikterih neizogibljivih izdaj, ki jih nekdanj ni bilo, so se dobrotljivo in milostno ozrli na nas črnuhe, ki prav za prav nič ne zaslužimo, in so nam stalno plačo zdatno povikšali. Veselite se in veselja poskakujte vsi duhovni pomočniki po deželi: 300 goldinarjev! Kdo bi bil to mislil, kdo toliko pričakoval! Radi bote hodili po hribih in dolinah, po grapah, po snežninah, po mrazu in vročini, v dežju in snegu, po ledu v nevarnosti življenja, v vedni nevarnosti prehlajenja in smrti; radi bote z otroci po šolah se mučili, cele noči in dneve spovedovali, se izobraževali, učene bukve kupovali, vaš trud vam je obilno, očitno poplačan! Radi bote trkali od hiše do hiše na vrata, radi lazili od zidanice do zidanice ter s hvaležnim srcem sprejemali biro, vsaj je to naša lepa plača, ki se tako lahko skupaj pospravlja. — Veselite se gospodje po mestih! 400 goldinarjev! pa vsak dan trumo beračev gosposkih in strganih! Lahko jih bote bogato obdarovali, pa še zraven lepo, elegantno oblečeni hodili, izbrano kosili. Radujte se vi fajmoštri po deželi, obdarovani ste še bolj bogato, 500 goldinarjev! In kar je največ vredno: vi, ki ste na obširnih farah, hribovitih, ki

imate do zadnjih hiš po 3 ure daleč, ki imate več spovedi, več previdovanja, več nauka, več pisanja — ravno toliko bote imeli kakor „passer solitarius“ v malem kotičku, ki vsih svojih 400 duš lahko iz farovža skupaj skliče. Da imate mestni gospodje župniki veliko večjo plačo, je popolnoma prav! Vam ni treba po 2, 3, 4 ure daleč po vsako malenkost, po meso pošiljati in drago pota plačevati; vam ni treba ne po leti ne po zimi škornjev močiti, vam se ni treba vbijati s poljedeljstvom, s posli; kar na dom vam lepo prinesejo kvartale, in lahko rečete: Hvala Bogu, da nimam kmetije! Oh radi bote vsi skupaj duhovni opravljali zastonj cel kup vstanovljenih sv. maš, zakaj ste jih sprejeli? — Ko bi jih ne imeli, dali bi vam iz blagajnice toliko več, in vi bi imeli proste manualne štípendije.

Posebno zavidujem tiste, ki so tako lahko dobili za lepo besedo po 200, 300 gld. državne podpore, zakaj g. Stremajer tudi vas ne pozabijo in pravijo v § 27: „Anlässlich der Anweisung der neuen Bezüge sind alle jene Beiträge einzuziehen, welche einzelnen Seelsorgegeistlichen zur Aufbesserung ihrer Subsistenz bisher bewilligt worden sind.“ Kdo bi bil prej to verjel, ko se je še od kompetentne strani govorilo, da se bode vsakemu letna plača za toliko zvikšala, kolikor bode prosil podpore! Blagor tudi vam deficientom, zdaj bote še le lahko umirali, pa vendar ne umrli, zakaj 210 gld. je za življenje premalo, za smrt preveč! Gospodom župnikom večih far bo posebno dopadel fasijon, kamor bodo prav vestno zapisali „Schreibgebühren für geistliche Functionen“; potem toliko pisanja, ki ga morajo prav zastonj opravljati za različne c. k. urade. Vsim duhovnom bo dopadla zadnja rubrika v fasijonu: „sonstige Einnahmen“; kamor bodo lahko zapisali vsak groš, ki ga dobio pri molitvah za mrtve, vse dojače, ki jim jih stiskajo ljudje pri sv. previdovanji, pri krstih itd; potem je prav veliko vreden § 6: „Bei Einkünften, welche nur auf einer tatsächlichen Uebung beruhen, ist ein 25% des Durchschnittsertrages nicht übersteigender Abzug gestattet“; sem spada seveda tudi vsaka prostovoljna bira, ki bi jo radi vračunili. Zoper ta § ne bomo protestirali, ker nam mora vse eno biti, če je bira prosta ali določena in vpisana; to lahko iztožiš, prve pa ne, in prav ti mora biti, če ti nobeden nič ne da.

In tako gre blagodar skozi vse §§ postavnega načrta. Ko bi ne vedel, da je g. osnovec sam tako učen in prebrisan, da je staknil vse kote, kjer zamore duhovnom kaj odšćipniti, ne — pomagati, mislil bi, da mu je kak duhoven, njegov ljubljeneč, vse to narekoval. Tako pa moram ves začuden, omamljen od tolike sreče le zaklicati: Kako bi toliko dobroto po vrednosti cenili?! Ker smo sami preslabi in nezmožni, ne ostane družega, kakor da se ves episkopat avstrijski g. Stremajerju prav lepo zahvali za modro skrb za nižje duhovstvo

Iz kamniške okolice, dne 10. nov. Prva duhovska konferencija se je tukaj vršila dne 8. nov. Zаради nevgodnega vremena se je zbralo samo 13 dušnih pastirjev. O prvi točki je g. Spendal iz Mengeša bral svoj elaborat, vodiški g. župnik Kajdiž pa izdeljavo g. Lapajnovu in svoje mnogotere opazke. O 2. točki je čital zapisnikar g. Jan. Kljun svojo sicer obširno, toda temeljito in lepo pisano razpravo, najboljšo, ki smo jo slišali ta dan. Ker po mojih mislih „Slovenec“ ne sme donášati strogo bogoslovskih reči, za-

— Imenovani so: G. Miha Urbančič za državnega pravdnika pri kresijski sodnji v Gorici; g. Dominik Sciolis za državno-pravdnika namestnika v Trstu, g. Franc Canevasi v Gorici; g. Adolf Podreka za sodnijskega adjunkta v Rovinju, gg. Hilarij Baxa in Jožef Dibna za sod. adjunkta v Buzetu (Pinguente); dr. Franc Oblak pa za odjunktka v Bujih; g. Maks Köpf za sodnika v Greifenburgu na Koroškem.

— Ministru Andrassyju je 10. t. m. mati umrla.

— Odgovorni vrednik praške „Politik“, g. Srb, je bil od dunajskih porotnikov zaradi nekega dopisa iz Zadra, češ, da je žalil čast sekcijjskih načelnikov kupčijskega ministerstva, kriv spoznan in od sodnije obsodjen na 4 mesece zapora in 100 gl. zapadle kavcije. V dopisu se je trdilo, da je nek sekcijjski načelnik, ki pa ni bil imenovan, z Ljubišo in nekaterimi drugimi ljudmi delil dobiček neke železniške koncesije.

— Prisilna selba ali prisiljeno preseljevanje revnih bosenskih beguncjev. „Obzor“ v št. 259 piše: „Brzjavljajo včeraj (10. t. m.) iz Gračaca: Danes so pripeljali sim iz Dolnjega Lapca 700 bosenskih beguncjev, katerim so od mraza, lakote in boleznih na potu pomrli skoro vsi otroci. — Lep primer slovečnosti v zapovedih vnanjega ministra, da se v tem hudem času nesrečniki morajo seliti. Gračacka gosposka išče pomoči od slov. generalkomande po telegrafu. — Hoče li Evropa vendar enkrat čuti glas krščanskega milosrdja, kedar je človečnost ne more nagniti, da osvobodi ubogi krščanski narod od tiranskih muk turških, da se more vrniti v domovino, da ne obija tujih vrat.“

— Za pogorelce v Sodevcih, v Starotrški fari pri Poljanah so darovali naslednji čast. gospodje: Dr. J. Št. 50, — g. J. M. 11, — g. B. B. Fr. Kr. 2, — g. Fr. Koz. 1 gl. — Podpisani je te darove prejel, in po naročilu med prizadete reveže razdelil, ki so jih ginjeni prijemali, in se stotno zahvalujejo svojim dobrotnikom. P. Režek, župnik.

Telegrafične denarne cene 13. novembra.

Papirna renta 61.75 — Srebrna renta 65.80 — 1860letno državno posojilo 109.75 — Bankine akcije 837 — Kreditne akcije 143.90 — London 124.20 — Srebro 108.40 — Ces. kr. cekini 5 9/16 20frankov 9.95

Denarstvene cene. 11. novembra.

	Denar.	Blago.
Državni fond.		
5% avstrijska papirna renta	162.60	162.70
5% renta v srebru	67.25	67.35
Srečke (lozi) 1854. l.	105.—	105.50
„ „ 1860. l. celi.	10.75	11.—
„ „ 1860. l., petinke	116.—	117.—
Premijski listi 1864. l., ...	131.—	132.—
Zemljiščine odveznice.		
Štajarske po 5%	96.50	96.75
Kranjske, koroške in primorske po 5%	95.—	86.—
Ogerske po 5%	75.50	76.—
Hrvaške in slavonske po 5%	84.—	—
Sedmograške po 5%	74.75	75.25
Delnice (akcije).		
Nacionalne banke	834.—	835.—
Unionske banke	53.—	53.50
Kreditne akcije	146.80	147.—
Nižoavstr. eskomptne družbe	670.—	680.—
Anglo-avstr. banke	76.25	76.75
Srečke (lozi).		
Kreditne po 100 gl. a. v.	159.75	160.25
Tržaške „ 100 „ k. d.	118.—	119.—
„ „ 50 „ „ „	56.—	56.50
Budenske „ 40 gl. a. v.	29.—	29.50
Salmove „ 40 „ „ „	38.75	39.—
Palffy-jeve „ 40 „ „ „	28.—	28.25
Clary-jeve „ 40 „ „ „	29.25	29.75
St. Genois „ 40 „ „ „	31.75	32.25
Windischgrätz-ove „ 20 „ „ „	26.75	—
Waldstein-ove „ 40 „ „ „	22.—	23.75
Srebro in zlato.		
Ces. cekini	5.90	5.91
Napoleons'or	9.87 1/2	9.88
Srebro	107.20	107.30

toraj hočem navesti le one sklepe, ki so tudi v drugem oziru zanimivi. Sklenilo se je med drugim prositi, naj se število šolskih ur za krščanski nauk pomnoži; tudi naj se katehetom za krščanski nauk napravi navod za otroke, ki znajo brati in ki ne znajo, ob enem s primernim razlaganjem obredoslovja, da bode v poučevanju po škofiji enakoličnost itd. Pri tretji točki so zbrani povdarjali potrebo knjige za lepo, cerkveno petje z notami, da bode tudi v tem enakost. Nasveti, naj se napravi zaklad prostovoljnih darov in cerkvenih doneskov za dostojno odgojo potrebnih orglarjev, naj se sestavi zgodovina škofije ljubljanske in njenih fará in v ta namen postavi arhivar, in drugi so bili po živih razgovorih enoglasno sprejeti. Po predpisanem načrtu se je pričela konferencija, isto tako končala. Zadovoljni moramo biti z njo na vse strani, zlasti če pomislimo, da je bila prva. Vodil jo je hvalevredno č. g. dekan in govorilo in pisalo se je skoraj izključljivo samo slovenski. Upamo, da tudi zapisnik doide do knezoškofijskega ordinarijata v istem jeziku, ker nikakor ne kaže ponemčevati slovensko štiliziranih in sprejetih predlogov.

Domače novice.

V Ljubljani, 14. novembra.

(Državni poslanec) Hočev var dobil je za 8 dni odpusta, g. Razlag pa za štiri tedne. G. Razlag je tudi v zadnji sesiji večidel bival na odpustu. Če v svoji novi službi nima časa ali volje izvrševati svojega poslanstva, naj se mandatu odpove, ker ga naši Notranjci gotovo niso izvolil zato, da bi v Brežicah sedel na — odpustu.

(G. Jožef Roth pl. Rothenhorst), dvorni svetovalec pri deželni vladi ljubljanski, je včeraj ob 7. uri zjutraj po kratki in hudi bolezni umrl. Ranjki je bil jako priden in marljiv delavec, ki je vsled svojega mnogoletnega poslovanja natančno poznal vse razmere dežele kranjske in zaradi vpludnega in mirnega značaja tudi vžival občno zaupanje. Ko je bilo zadnjič deželno predsedništvo izpraznjeno, sodilo se je splošno, da bode g. Roth avanziral; a to se ni zgodilo in bil je za nekako odškodovanje le imenovan za dvornega svetovalca in povzdignjen med plemenitnike.

(Porotniki) za prihodnje postne sodnije ljubljanske so bili včeraj izžrebani. Priobčimo jih prihodnjič.

(Hud mraz) smo imeli v soboto in nedeljo v Ljubljani; toplomer je kazal 13° R., na kolodvoru celo 14° R., mraza. Tudi od drugod se sliši, da je vsled obilnega snega postal hud mraz.

(Slovensko gledališče.) V petek je bila druga predstava z igro „Cigani“. Igra ni posebno mikavna, skoncá celo dolgočasna, predmet ji je po ciganih ukraden sin grajščaka, tedaj vzeti iz starih pravljic. Vendar je to ljudska igra, za ljudi razumljiva in ne pohujšljiva. — Igrala se je splošno dobro. Videli smo na odru dve novi igralki, gospici Brlogarjevo in Tekalčevo, pripravni podobi za oder, ki kažete tudi dokaj sposobnosti za-nj. Svoji nalogi ste igrali za začetnici jako dobro. Največ vpliva na občinstvo je naredil gosp. Kajzelj, dasiravno je v predzadnjem in zadnjem delu reč skoro nekoliko pretiral. Tudi par iskric kupleta je zbudilo veselost v občinstvu. Škoda, da ima za razločno pevanje kupletov premalo jasen glas. — Gosp. Schmid je igral cigana dostojno in naredil iz te naloge, kar se je dalo, ravno tako gosp. Kocelj iz svoje male. Gosp. Šuš-

teršič pa ima neko posebno lastnost, da vedno le sebe igra, in neko posebno napako, da se le redko nalog učí. Pa tudi v igranju je kazal vse prej, nego grajščaka, „ki ima zapovedovati“. Mi smo mu te napake že večkrat očitali, pa nič ne pomaga, kakor se kaže. — Hvalevredno in razumno je igral gosp. Trnovec, tudi gosp. Gorenc je svojega „husarja“ prav plastično predstavil. — Gospod Stöckl je naredil tej igri napeve, ki se prav dobro slišijo, in vodil orkester, kterega preskrbuje letos prav dobro mestna godba. Občinstva ni bilo ravno veliko, a vendar več, kakor pri boljših nemških predstavah, dasiravno je petek za gledališče malo ugoden dan. Bilo pa je po vsem zadovoljno s predstavo. — Naj še omenimo, da je prevod — izvzemši nekatere neslovenske besede in stavke, — še dosti slovensk, čeravno ne ljudski, kakor igra.

(Naznanilo in vabilo.) Odbor katoliške družbe za Kranjsko se je 3. t. m. posvetoval zlasti zavolj dveh reči: 1. če bo družba tudi letos s pomočjo blagih dobrotnikov oskrbela obleko nekemu številu ubožnih otrok; in 2. če bode napravila svojim družnikom to leto kake zimske veselice.

Kar prvo tiče, dobro pozna družba mnogotere pritežnosti, ki so s tem poslom sklenjene; vendar zaradi prelépega namena je še pripravljena težavam se podvreči, ako bodo tudi dobrotniki in dobrotnice s svojimi rokami in z dobrotnimi darovi k temu blagovoljno pripomogli. Sklenil pa je odbor dobroto toliko razširiti, da se obleka ne bo delila le samo šolskim, ampak tudi drugim hudo ubožnim otrokom, tudi lahko takim, ki še niso ravno za šolo, ali ki so sicer močno potrebni v kakoršnih koli okolšinah.

Ako bi se pa vendar tako malo denara nabralo, da bi odbor ne mogel saj nekemu spodobnemu številu mladine obleke napraviti, bode pa prejete darove oddal tukajšnji družbi sv. Vincencija, ki že tako naj bolj ubožne družine in posamezne reveže podpira z živežem, obleko in pomočjo k stanovanju po vsem mestu, in milošnja bo dosegla ravno tako lép in blag namen. Vendar pri znani dobrotnosti ljubljancov ne dvomimo, da se bo za napravo obleke zadosti nabralo. — Mila skrb za ubožne dela čast vsemu mestu in ako se reveži po zmožnosti preskrbujejo, se s tem tudi njih srca blažé, reveži v svojem težavnem stanu k zaupanju povzdigujejo in na več strani se s takimi dobrotami odvrne mnogo zlega, dušnega in telesnega.

Naj smemo torej vse blagosrčne ljubljance v ravno pojasnjeni namen milih darov prositi, ktere lahko oddajajo pri svojih zadevnih čč. gg. duhovnih pastirjih, pri odbornikih katoliške družbe, pri spodej podpisanim predsedniku, pri vredništvu*), ali po kateri si bode zanesljivi poti. Želeti pa je, da bi se to hitro zgodilo, da vemo o pravem času, če bo kaj moč storiti.

Drugič je sklenil odbor, da bo družba to zimo napravila svojim udom in njih družinam nekatere veselice s tombolo in kakim primérnim nagovorom.

Prva tombola bo 26. tega meseca v družbinih prostrorih v Virantovi hiši. Pričetek je ob 6 zvečer.

V Ljubljani, 4. listopada 1876.

Dr. A. Jarc, predsednik.

*) Vredništvo z veseljem darove sprejema in potrjuje, ter jih bo oddajalo preč. g. predsedniku dr. A. Jarc-u.

V red.